

INTERVIEWSERIE: HUMANIORA PÅ ARBEJDSMARKEDET

Anders Fogh Jensen: »Jeg er kommet hertil, fordi jeg ikke ville give afkald på filosofien«

Dette er første interview i Tingens føljeton om forholdet mellem humaniora og arbejdsmarkedet i dag. I denne serie taler jeg med en række personer, som har baggrund i humaniora – det kan være filosofi, sociologi, idéhistorie, litteraturvidenskab eller noget helt femte – om deres karrierevej og deres syn på humaniora. Ideen er at give inspiration til studerende og udvide forståelsen for, hvad mulighederne er, når man står med diplommet i hånden og skal vælge sin vej.

Af Christian Fleckner Gravholt

Anders Fogh Jensen har tidligere udtalt, at han som nyudklækket kandidat i filosofi hurtigt opdagede, at der ikke var et eneste jobopslag, som efterspurgte en filosof, og at han i dag – 22 år senere – endnu har til gode at se et sådant jobopslag. Derfor tog han sagen i egen hånd og skabte sit eget arbejdsmarked.

På den måde er Anders Fogh Jensen et helt oplagt valg til at introducere denne interviewserie. Jeg mødte ham i en af Corona-isolationens første uger uden for hans hus i Laven til en snak om karriere og humaniora.

KARRIEREOMRIDS

Anders Fogh Jensen er 'selvstændig filosof'. Han har en kandidatgrad i filosofi fra Odense Universitet, blev i 2007 Ph.d. ved Københavns Universitet, og har i mange år været ansat som ekstern lektor, bl.a. på AU, KU, Syddansk Universitet og CBS. Han er ikke mindst kendt for sin bog *Projektsamfundet*, og skrev i 2018 bogen *Pseudoarbejde* sammen med Dennis Nørmark, som også skabte stor bevågenhed. Han har tidligere skrevet andre bøger, bl.a. om metaforer, epidemier og om Foucaults filosofi. Derudover har Fogh Jensen arbejdet som konsulent, dramatiker, rejseleder, højskoleforstander og klummeskribent, og han er altid aktuell som foredragsholder.

FILOSOFFEN DANSER ALENE

Anders Fogh Jensen blev kandidat i filosofi som 24-årig, men det var ikke noget, verden tog synderlig notits af. I hvert fald opdagede han en alarmerende mangel på jobopslag, som efterlyste sådan en som ham. Alligevel fik han dog ret hurtigt et job som ikke-

fastansat underviser på AU. Det gjorde ham fortrolig med en stor del af filosofihistorien og gav ham en vis ballast, som han senere har kunnet trække på.

»Det var jo på en måde min overbygning at skulle undervise i Studium Generale i fire år, og det var meget lærerigt. ”På fredag skal du formidle om strukturalisme” – okay, nu skal jeg kunne stoffet, jeg skal jo faktisk have noget at sige!«

Selvom Anders Fogh Jensen ikke længere arbejder som ekstern lektor ved universitetet, holder han stadig fast i underviserrollen. For eksempel står han bag et koncept med filosofiske og litterære dannelsesrejser, hvor deltagerne indlogeres ved Middelhavets azur i en uge og introduceres for en række klassiske værker og tematikker fra den antikke kultur, og her er han selv en af underviserne. Desuden har han netop lanceret endnu et koncept, ’filosofisk konfirmation’, som er et alternativ til kirkens konfirmationspakke.

»Min drivkraft for at lave dannelsesrejserne har været at lave noget, hvor jeg skal undervise sammen med andre. Noget af det hårdeste ved at være selvstændig er, at man ikke har nogle kollegaer. Det med at køre ud og holde foredrag og køre hjem igen, hvor man aldrig har nogen at sparre med eller dele ansvaret med. Det er faktisk hårdere end den økonomiske usikkerhed.«

»I min arbejdshverdag er jeg jo meget alene. Det betyder selvfølgelig, at jeg er fri for enerverende procedurer i organisationer og spilmøder og den slags, men der er den her ’alenehed’, som er svær, synes jeg. Det er afgjort det hårdeste. Jeg ville lyve, hvis jeg sagde, at jeg er faldet på plads – der er for lidt samarbejde med folk. Men jeg er jo kommet hertil, fordi jeg ikke ville give afkald på filosofien, og der er nogle dage, hvor jeg bare bliver enormt glad og tænker, at det virkelig er godt, at jeg holdt fast.«

»Det nye initiativ med filosofisk konfirmation kan jeg ikke sige så meget om, fordi det først starter til september, men for mig er det jo et spørgsmål om, hvordan jeg kan fortsætte et liv med filosofi. Det handler om at finde et sted i markedet, hvor man laver noget, der kan sælges, uden at det bliver helt ”søgt”. Det er mit indtryk, at mange kaster sig over ’ledelse’, og så bliver det noget, som er ret langt fra deres fags udgangspunkt – i hvert fald når det skal lyde rigtigt i lederens ører.«

SAMFUNDET ER EN INNOVATIONSNHUNGRENDE DEMENSPATIENT

Har du et bud på, hvorfor virksomhederne ikke i højere grad efterspørger folk med baggrund i humaniora?

»Jeg mener, at vi lever i en tid, som nærmest er dement, og den ved ikke, hvad den skal bruge traditioner og historier til. I stedet vil den have innovation. Det betyder, at humaniora, som er traditionsbærende, får det meget svært. I stedet vil man bruge nogen, som kan innovere. Der er simpelthen nogle dyder, som er forsvundet.«

»Nogle mener, at svaret er, at humaniora må ændres og rette sig mere mod innovation og erhvervsliv. Det kan man måske til en vis grad, men man skal også passe på, at man ikke kommer til at sælge alt for meget af arvesølvet, for hvis man laver det helt om, så er det jo ikke længere humaniora, man står tilbage med.«

»Jeg vil sige, at mange af dem, jeg har læst med – næsten alle sammen – har måttet omskole sig. Det betyder ikke nødvendigvis, at de ikke bruger deres uddannelse, men de har måttet omskole sig til E-learning eller regnskab eller noget helt tredje. For mange er spørgsmålet jo, hvordan man får et liv til at fungere... For eksempel kender jeg nogle forfattere, som lever nogle ret hårde liv, hvor de er handicaphjælpere halvdelen af tiden, fordi de så kan skrive resten af tiden. Men det er jo ikke nogen ideel løsning.«

BEGRIB DIN SAMTID I BEGREBET

Hvis man vil gøre sig spilbar og skabe en levevej som formidler uden for undervisningsverdenen, er der nogle afgørende succesfaktorer, man må gøre sig bevidst om, forklarer Anders Fogh Jensen. For det første har det stor betydning, at folk kender dit navn. Hvis man er et helt uskrevet blad, kan det derfor være en idé at forsøge at koble sig sammen med andre, som "har et navn" eller et følge.

»For mig startede det med, at jeg underviste på CBS samtidig med, at jeg holdt nogle foredrag, som var meget kritiske overfor kapitalismen. Det kom der nogle artikler ud af, bl.a. i 'Ud og se' og Information. Derudover havde *Projektsamfundet* også noget at sige i den forbindelse.«

Fogh Jensen fortæller, at det også er en af grundene til, at han er klummeskribent og jævnligt deltager i debatprogrammer på radio og TV. Der er nærmest ingen penge i det, slet ikke i debatprogrammerne, men det er et arbejde mod glemslen, som han udtrykker det, hvilket han kan blive helt hysterisk med.

»Dernæst oplever jeg, at jeg skal sociologisere tingene lidt. Folk gider ikke høre om Heidegger, men der er noget i hans teknikkritik, som man godt kan bruge til at sige noget om vores omgang med teknologi og andre beslægtede emner, men man skal altså virkelig oversætte det. Sommetider har man en fornemmelse af, at det bedste, man laver, det er verden lidt ligeglad med. Men hvis man laver noget, der er mere sociologisk,

så vil verden hellere lytte, fordi det ligger tættere på commonsense. Det må helst ikke blive for svært, for så vil markedet ikke have det. Hvis man laver noget om Hegels retsfilosofi eller om tolvtonemusik, så tror jeg, det bliver svært at sælge.«

»Deleuze og Guattari har den bestemmelse af filosofi, at det handler om at producere begreber. Det er selvfølgelig deres tolkning, men man kan jo sige, at både *Projektsamfundet* og *Pseudoarbejde* er begreber, som på en eller anden måde hjælper folk til at beskrive det, de lever i. Så det handler også om at ramme et eller andet i samtiden, hvis det skal binde an.«

THE ODD MAN OUT

Hvordan er hverdagen og arbejdsprocessen som forfatter og foredragsholder?

»Man skal gøre sig klart, at der ikke er penge i det skrevne ord, men det skrevne ord kan måske føre til det talte ord, og det talte ord kan der være penge i. I 2005 skrev jeg en bog om Foucault, og jeg regnede ud, at jeg havde en timeløn på under 5 kroner – men arbejdet med bogen har gjort, at jeg lettere kan byde ind på alle mulige emner.«

»Derudover må man jo tænke over, om markedet vil have de ting, man laver. Det kan være en fordel at sige noget, som handler om arbejdsliv, fordi man ellers kun kan appellere til højskoler og biblioteker, og dem er der ikke så mange penge i.«

Anders Fogh Jensen fortæller, at han i starten af karrieren måtte sige 'ja' til stort set alt, han blev tilbudt, for at få det til at løbe rundt. Selvom det blev økonomisk bæredygtigt, var det alligevel ikke et bæredygtigt liv, som han formulerer det, fordi han for ofte var på tynd is. Han var uerfaren og følte sig ofte fejlcastet, fordi han skulle stå og tale ind i den ene og den anden kontekst uden helt at have forudsætningerne for det.

»Så for mig har det handlet om, at jeg efterhånden kan tillade mig at sige "Jeg kan godt komme og tale om det her, men jeg kan ikke tale fra jeres perspektiv". Det har jeg måttet øve mig i. Hvis jeg f.eks. bliver spurgt, om jeg kan komme på en dyrlægekongference, så er der nogle eksperter, som taler om vaccine, og det aner jeg jo ikke en kæft om. Men jeg kan f.eks. godt tale om 'risiko' eller nogle andre relevante begreber. På den måde kan jeg ligesom være 'the odd man out' eller det skæve indslag, hvor jeg måske ikke rammer lige på kornet af konferencen, men i stedet giver et andet perspektiv.«

På hjemmesiden filosofien.dk udbyder Anders Fogh Jensen mere end 40 forskellige foredrag. Listen indeholder bl.a. foredrag om ikonisering og idoldyrkelse, coachingens idéhistorie, kærlighed, dannelse, det meningsfulde arbejdsliv, epidemier, bæredygtighed, 'Sex and the city-singléliv' og meget andet.

Hvordan oparbejder man sådan et repertoire?

»Den palette er kommet af 15 års foredrag og i kraft af, at jeg i mange år sagde 'ja' til nærmest alt, også selvom det var uden for min komfort zone. Det gjorde, at jeg fik opbygget en del på harddisken, så hvis der kommer en efterspørgsel nu, har jeg måske et foredrag, jeg holdt for 6 år siden, som jeg kan bruge det halve af. Det kan jeg bygge sammen med noget andet og læse mig ind på noget. På den måde kan det blive til et nyt, relevant foredrag.«

»Hvis ikke der var epidemitid nu, så havde det været højsæson for foredrag, hvilket det er otte måneder om året. Der er ingen foredrag i december, januar, juni og juli, så jeg skal gerne tjene halvanden månedsløn i hver af de resterende otte måneder. I de fire måneder, hvor der ikke er foredrag, er der så i stedet tid til at læse eller til at skrive bøger. Når foredragssæsonen kører, læser og skriver jeg ikke ret meget. Jeg har måske to dage til at forberede noget, og så går tiden ellers med at være på landevejen og køre ud til konferencer. Der har jeg i bedste fald et par foredrag om ugen.«

FILOSOFISK FORSKNING PÅ DE SKRÅ BRÆDDER

Anders Fogh Jensen har været involveret i fire teaterforestillinger. Han har været medforfatter til tre af dem, og i 2017 var han soloforfatter til stykket 'De danser alene', som tog udgangspunkt i hans Ph.D.-afhandling *Projektsamfundet*. Kort fortalt er *Projektsamfundet* en samtidsdiagnose, der handler om organiseringsformer i det, Anders Fogh Jensen betegner som det 'postdisciplinære' samfund. Han viser, gennem en række kulturudtryk, eksempelvis sport, arkitektur, dans og krigsførelse, hvordan samfundet mere og mere organiseres i form af projekter, hvilket betyder, at en lang række menneskelige relationer kendetegnes ved midlertidighed. I *Projektsamfundet* skitserer Fogh Jensen de idéhistoriske linjer i udviklingen af projektsamfundet og behandler konsekvenserne ved disse midlertidigheds-forhold.

Hvordan blev du involveret som dramatiker?

»Jeg er faktisk ikke så god til at opsøge folk og på den måde få ting til at blive til noget. Jeg tror, at der er nogle, som er meget mere ekstroverte, og som har bedre chancer i den her tid. Men det begyndte med, at jeg lavede en række kapitalismekritiske foredrag, som jeg nævnte tidligere. På et tidspunkt blev jeg kontaktet af et teater, der lavede et stykke om Marx' *Kapitalen*, hvor de ville have mig til at skrive nogle dialoger – det er ikke så svært at lave nogle absurde dialoger, som spidder kapitalismen.«

»I det seneste stykke, *De danser alene*, gik jeg igen sammen med folkene fra Marx-stykket, og der søgte vi penge til at lave et stykke, der viser, hvordan *Projektsamfundet* kan se ud gennem et menneskes liv. Jeg skrev det som en ung kvinde, der blev kørt rundt i manegen i hendes freelance-arbejde og i midlertidige engagementer med kæresten og banken.«

»Det var ret spændende at arbejde med, og nu arbejder vi på at lave endnu et stykke, hvor vi vil søge penge til at lave *Pseudoarbejde* som teaterstykke også. Den opgave handler jo om, at det ikke bare bliver 'Djæv med løg(n)' og en farce, men at der kommer nogle tragiske elementer ind også.«

VEST FOR VEST

Efter mange år som selvstændig tog Anders Fogh Jensen en ny udfordring op, da han søgte en stilling som forstander på Vestjyllands Højskole. Han fik stillingen og pakkede københavner-lejlighedens bohaver ned og rykkede mod vest til højskolen, der ligger tæt ved Ringkøbing Fjord.

Vil du fortælle lidt om dine erfaringer som forstander af en højskole?

»Forstanderjobbet var et produkt af, at jeg jo synes, at højskolen som institution er en fantastisk idé, og at jeg i forvejen gik og savnede at have kollegaer.«

»På én måde er selve jobbet ret enkelt, fordi man om morgenen ikke behøver at vide, hvad man skal. Man går over på kontoret, og så kommer opgaverne af sig selv. Det er ofte helt konkrete spørgsmål: Må vi det? Skal vi bruge penge på det? Hvad synes du om det her?«

»Og derudover skal man som forstander naturligvis stå til ansvar for jura og økonomi i den daglige drift af højskolen, ligesom man må være den, der har det store overblik, som ingen andre har. De dele af jobbet kunne jeg vældig godt lide.«

»Så det var på mange måder meget konkret, og jobbet gav mig også god erfaring som leder.«

HUMANIORAS DYSTRE FORFATNING

Anders Fogh Jensen har anlagt et vældigt fuldskæg, og hans fremtoning bringer i det hele taget minder om de velkendte hvidpolerede marmorbuster af de græske filosofifædre. Han er for nyligt flyttet til Laven, en lille stationsby i det bølgende danske landskab, hvor hans hus nærmest hænger på en skråning, så det har et smukt panoramaskue over Julsø. Med lidt god vilje er det idylliske vue fra huset ikke helt ulig

de digteriske omgivelser fra Nietzsches forårsasyl i Sils Maria, blot er baggrundstæppet ikke gjort af schweiziske alper, men af Himmelbjerget. Han pulser på håndfaste cerutter og vinder derved tid til eftertænkksomhed. Han er kendt for at klæde sig i markante jakkesæt og har i det hele taget en aura omkring sig, der gør, at han inkarnerer rollen som filosof. Man mærker tydeligt hans passion for det gamle fags traditioner og indsigtsmuligheder, og derfor går det ham også på, at filosofien – og humaniora generelt – står svækket i en tid, hvor der lefler for clicks, disruption og management-floskler.

»Der er meget, der peger på, at vores samfund nu om dage ikke ved, hvordan det skal bruge humanisterne. Jeg synes, at jeg kan se, at debatter i Frankrig og Tyskland afspejler et højere dannelsesniveau. Det er tydeligt, at de har haft filosofi i gymnasiet. Selvom de nok også er fokuseret på innovation og fornyelse, så har de alligevel en så lang og stolt tradition, som hele befolkningen er indpodet med, og derfor har det stadig en vis respekt. Selve ordet 'filosof' har en anden lyd i de lande.«

»Forleden var jeg ude for at holde et foredrag, og bagefter var der en, der sagde til mig, at "det er meget interessant det, du siger, men hvorfor pokker kalder du dig filosof? Jeg vil da aldrig hyre en filosof. Du skulle da kalde dig virksomhedstekniker eller sådan noget". Sådan en holdning kan godt overraske mig lidt, fordi jeg jo i sagens natur synes, at filosofien er en ærefuld tradition.«

For mange humanister er det en udfordring at finde et job, som matcher deres faglige baggrund, både ift. uddannelsesniveau og arbejdsopgaver. Har du et bud på, hvordan man kan gøre tingene anderledes i fremtiden for at undgå den situation?

»Jeg var i mange år ude på litteraturvidenskab som underviser, og jeg kunne se, at en stor del af litteraterne fik et job på baggrund af, at de havde været i udlandet for at studere. Det vil sige, at de havde nogle sprogkundskaber, og de kunne skrive og formidle på et andet sprog, og derigennem fik de så et job. Det var ikke det, at de kendte litteraturhistorien, der gav dem ansættelse, det var i stedet noget sekundært.«

»Når jeg møder nogen ti år efter, de er færdige på universitetet, og jeg spørger dem "hvad laver du så?", svarer de ofte "jeg lærte mit arbejde på mit arbejde". Det har altså ikke ret meget med deres uddannelse at gøre, og så er det jo fristende at spørge, om ikke man så lige så godt kunne have lært det efter en studentereksamen?«

»Hvis det er sådan, at samfundet ikke kan finde ud af at bruge humanister som humanister – hvis de alligevel bare skal omskoles til noget, de lige så godt kunne have

lært med en studentereksamen, så synes jeg, at det er bedre, at vi genindfører det gamle filosofikum, eventuelt som toårigt filosofikum for alle.«

I gamle dage var filosofikum to semestre. Jeg har hørt, at folk hadede det – selvfølgelig særligt på de uddannelser, der ligger meget langt fra filosofi og humaniora generelt. Du mener, humaniora måske bør erstattes med fire semestres obligatorisk filosofikum for alle. Er det ikke meget drastisk?

»Måske er der brug for, at det hele får en anden form. Jeg tror, at det er godt for samfundet med dannede læger og dannede landmænd osv., så måske er det en god idé, at vi alle har humaniora som fundament og derefter kaster os over noget andet. I hvert fald så længe samfundet ikke kan bruge humanisterne uden at omskole dem til noget, der intet har med deres baggrund at gøre.«

»Humaniora – eller filosofikum – kan bidrage til at undgå, at man ikke får tunnelsyn, uanset hvilken uddannelse man vælger. Desuden peger meget på, at gymnasiet har glemt den klassiske dannelse, eller i hvert fald ikke går så meget op i den, så også i den forbindelse kunne filosofikum være et svar. Jeg tror på, at det er sundt for folk, og også at det vil være godt for de erhverv, de kommer ud i senere. Ideen om fire semestres filosofikum kan være en anden overlevelseshænder for humaniora i stedet for den nuværende, hvor det bare bliver skåret ned.«

»Men når det er sagt, så vil jeg indskyde, at det er satme vigtigt at have typer som Schanz eller Jørgen Hass, som vi havde på Odense Universitet, som bare har læst så helt vildt meget. Men jeg kan godt frygte, at vi ikke får flere af den slags, og at deres race er ved at være uddød.«

FILOSOFIFAGETS SELVFORSKYLDTE UMYNDIGHED

I løbet af sin studietid oplevede Anders Fogh Jensen, at der blev set ned på store dele af filosofien, bl.a. eksistensfilosofien, som med arrogant og overskudsagtig nedlæthed blev kaldt for 'fruentimmerfilosofi' af en toneangivende fraktion, der prioriterede den analytiske filosofi og havde sprogets status og hardcore logik som fokusfelt. I dag har han vendt ryggen til den del af filosofien, og koncentrerer sig i stedet om det, han kalder 'livsfilosofi'.

»Da jeg studerede fyldte den analytiske filosofi virkelig meget, og der blev stort set aldrig givet eksempler, der pegede ud over teksten selv. Vi havde om Freges *Über sinn und bedeutung*, og så handlede det om morgenstjernen og aftenstjernen, og om det er to forskellige ord for det samme eller ikke. Der var en lukkethed, som jeg savnede, at vi

kom ud over. Og vi havde jo ikke undervisning i noget, der var skrevet efter 1960. Der var en total ligegyldighed overfor det omkringliggende samfund.«

»Jeg kommer til at tænke på Hegel, der sagde om filosofi, at det handler om ”at begribe sin tid i tanken”. Det må altså godt handle om nutiden og de tanker, der formuleres i vores samtid. Det var underprioriteret, syntes jeg.«

Anders Fogh Jensen har tidligere givet udtryk for, at han er mæt af den evige magtkritik, konstruktivisme og relativisme. Han fortæller, at han føler, han er færdig med den fase eller den del af filosofien, som handler om kritik og om at pille ting fra hinanden. I stedet vil han gå ind for det, der er mere opbyggeligt, og som har det evige for øje.

Tror du, at det store fokus på analytisk og spekulativ filosofi er årsag til, at filosoffer har svært ved at få ansættelse?

»Man kan godt sige, at faget på nogle punkter har kørt sig selv ud på et sidespor. Det tror jeg, desværre. Sådant en epidemi som denne (Covid-19, red.) minder os jo om, at der er noget her, som ikke bare er konstruktion. Det er kroppe, der smitter hinanden, og dybest set handler det om ikke at røre ved de andre. Så kan man spørge, om ’smitte’ ikke bare er en konstruktion, men det ser altså ikke sådan ud. Selvom det er fint at blive trænet i en form for tankegymnastik, så er det som om, at der er noget, som kommer før alt det konstruktivistiske. Sommetider får man kørt sig selv helt ned i det der dekonstruktion, og det er bestemt en god øvelse, men det hjælper ikke i livet, og jeg mener heller ikke, at man kommer tættere på sandheden af det. Der er en sandhed, som er mere fundamental end alt det, man kan opløse.«

Diskussionen om humaniora går ofte på spørgsmålet om nytte. Det kan vel også være svært at se, hvad nytten er i at studere Leibniz’ ’Monadologien’ eller Kants ’Kritik af den rene fornuft’. Mener du, at det alligevel skaber nytte?

»Det er nemt at sige, at det da er ligegyldigt at læse *Monadologien*, men det kan jo være, at man pludselig en dag kan bruge det – som samfund eller individ – til bedre at forstå, hvad fanden det er, der sker, når vi alle sammen sidder ved hver vores computer og er på nettet. Minder det måske lidt om *Monadologien*? Det kan godt være, at man aldrig får brug for det, men det er i hvert fald et værn mod den førømtalte demens i samfundet, som gør os ignorante overfor, hvad der er tænkt før, og som får os til at tro, at det hele er nyt, og – helt fejlagtigt – at vi har opfundet den dybe tallerken.«

»Jeg tror også på, at man bliver bedre til at tune sig ind på de problematikker, der opstår i nutiden, hvis man f.eks. ved, hvad der var de vigtige spørgsmål for Kant, og hvis man forstår, hvorfor de var væsentligt for ham. Men det kan da være svært at argumentere for det overfor Liberal Alliance, for man kan ikke sige ”prøv lige og se her: den her bil ville aldrig være opfundet, hvis ikke...”. Det er svært at pege på noget, der *direkte* kommer ud af at studere de værker. Nyttens er meget mere langsigtet, og den kan man ikke nødvendigvis lige redegøre for.«

Forsvaret for humaniora er ofte, at man opbygger en kritisk sans, og at man lærer at sætte sig ind i komplekse sammenhænge. Jeg kan godt være i tvivl om, hvordan man reelt bruger det, hvis man skal planlægge en festival eller sælge legoklodser eller være bibliotekar... Hvad tænker du om det?

»Det kan du også godt have ret i. Jeg mener, at der bør være en sammenhæng mellem uddannelsesniveaut og den arbejdsfunktion, man bestrider. Jeg synes, at det vil være godt, hvis flere havde filosofi, men det er bare ikke sikkert, at vi kan finde beskæftigelse til 100 kandidater om året. Måske skal der i virkeligheden komme ganske få kandidater ud af det.«

»Det er dog mit indtryk, at de i andre lande er betydeligt bedre til at gøre humaniora-uddannede relevante, og at humanisterne i eksempelvis Frankrig, England og Tyskland bedre kan finde anvendelse ligesom djøferne kan. Jeg har jo læst i Frankrig af nogle omgange, og det virker til, at man der får en reel samfuntsfunktion, som passer til et kandidatniveau, også selvom det måske ikke er som ’filosof’ eller som ’intellektuel’. Der er ikke tale om et akademisk proletariat på samme måde som herhjemme, men jeg skal også passe på med at romantisere det, for der er sikkert også mange, som bliver omskolet i andre lande.«

»Herhjemme er det bare som om, at djøferne sidder på det hele, og så må humanisterne omskole sig til at passe nede under djøferne. Jeg tror, at djøferne også i mange tilfælde bare ansætter andre djøfere til at passe en stilling, som man lige så godt kunne sætte en humanist til at stå for. Da jeg var forstander, skulle jeg jo f.eks. sætte mig ind i regnskabet og kunne tale med om det, og det er altså ikke særlig svært – og hvis man er i tvivl om noget, er der jo nogen, som kan forklare det.«

»Det er bare trist, at vi har så mange humanister, som går arbejdsløse længe, og som må blive ’ufrivilligt selvstændige’ for at forsøge at få det til at hænge sammen.«

FIND EN FILOSOFISK LEDESTJERNE

Hvis vi skal slutte på en opløftende tone, har du så en anbefaling til studerende, du kan give her?

»Det er efter min mening en god idé, at man i løbet af sin studietid får læst ét helt forfatterskab godt. Det giver mulighed for, at man hele tiden kan konsultere det forfatterskab, og man får et reservoir, som man kan trække ting ud fra, nærmest uanset hvilket emne, man skal tale om.«

»For mit eget vedkommende har jeg været meget optaget af Foucault, men jeg har venner, som har sat sig grundigt ind i Hans Blumenberg, der har skrevet om alt muligt. Det kan jo også være, at man sætter sig vildt godt ind i Freud eller noget helt fjerde.«

»Da jeg underviste på CBS' 'Filosofi og økonomi'-uddannelse havde de enormt store pensa, men det blev også lidt namedropping-agtigt. Så jeg vil anbefale, at man forsøger at knække koden til et forfatterskab – det kan åbne en masse muligheder.«